

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Hippologenheten

Seminariekurs i hippologi, 5 hp

2019

Den äldre hästens näringsbehov och hälsa

Cecilia Sterner

Strömsholm

HANDLEDARE:

Linda Kjellberg, Strömsholm

Seminariekurs i hippologi (HO0115) är en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att ge de studerande grundläggande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt kunna analysera och relatera olika värden, samt redogöra för uppgift skriftligt och muntligt. Föreliggande arbete är således ett studentarbete på A-nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

INNEHÅLL

REFERAT	2
INLEDNING	2
Problem	3
Syfte	3
Frågeställning	3
LITTERATURSTUDIE	3
Vård och sjukdom hos den äldre hästen	3
Kolik och hälta vanliga problem	4
Makronäringsämnenas smältbarhet.....	4
Behov av protein och fosfor	4
Blodvärden	5
Fältstudie på riskolor	5
DISKUSSION	5
Orsaker till näringsbrist	5
Utfodring och skötsel för en god hälsa.....	6
Diskussion av metod	6
Slutsats	7
REFERENSER.....	7
Litteratur.....	7
Internet	8
Personliga meddelanden.....	8

REFERAT

Sverige är ett av de mest hästtäta länderna i Europa, år 2011 sågs en femdubbling av antalet hästar i landet på knappt fyra decennier. Det har visat sig att hästpopulationen blir äldre i samband med den allt mer avancerade veterinärvården och det blir vanligare att hästar är fullt aktiva i tävlingssporten i allt högre ålder. Äldre hästar har förändrade behov gällande utfodring och tandvård. Detta medför att ett större behov av kunskap hos ägare till äldre hästar behövs gällande förändrade näringsbehov och hälsovård, då bristande kunskap kan orsaka näringsbrister och sämre hälsa hos äldre hästar. Syftet med denna litteraturstudie är att få större kunskap om den äldre hästens näringsbehov, vad som kan orsaka brist på näringsämnen, hur den äldre hästen ska utfodras och skötas för att främja en god hästhälsa. Med frågeställningarna: Vad kan orsaka brist på näringsämnen hos den äldre hästen? Hur ska den äldre hästen utfodras och skötas för att ha en god hälsa?

Studier visar att undernärda äldre hästar löper en större risk att avlida. Med en foderstat rik på protein och fosfor höll äldre hästar bättre hull, skick och blodvärden. Kroppsvikten var generellt lägre hos äldre hästar än hos yngre hästar. Samma sak kunde tydas på tidigare utförda studier på människor och råttor.

Hästägare anser att sina hästar är friskare i högre grad gällande tandproblematik och hältor samt att deras hästar bedömdes magrare än vad veterinärens utlåtande senare visade. Många rutinemässiga åtgärder gällande veterinär- och tandvård har bortfallit. Genom en bättre förebyggande sjuk- och hälsovård skapas en bättre hälsa hos de äldre hästarna. Tandproblem är vanligt hos äldre hästar och en sämre munhälsa kan leda till problem att tugga och smälta fodret. Till följd av detta kan hästarna få kolik, som är en vanlig dödsorsak bland äldre hästar.

Litteraturstudiens slutsats är att äldre hästar mår bättre av och kräver ett högre näringsintag av protein. Många äldre hästar lider i onödan på grund av bristande kunskap hos ägare gällande den äldre hästens hälsovård och näringsbehov. Många äldre hästar får problematik i munhälsan och behöver regelbunden tandvård för att kunna tillgodose sig näringsämnen i fodret. Detta förebygger även mag- och tarmproblem som är en vanlig dödsorsak bland äldre hästar.

Nyckelord: Åldrande, häst, näringsbehov

INLEDNING

Sverige är ett av de mest hästtäta länderna i Europa, år 2011 uppskattades hästantalet ökat till drygt 360000 (Sveriges lantbruksuniversitet 2011). Det har visat sig att hästpopulationen blir äldre i samband med att veterinärmedicinen utvecklas (Ireland et al. 2012) och det blir allt vanligare att hästar är fullt aktiva i tävlingssporten i allt högre ålder. Äldre hästar har förändrade behov gällande utfodring och tandvård. I samband med att hästpopulationen ökar i antal ses ett förhållande där stor majoritet av djurägare saknar kunskap gällande den äldre hästens hälsa. Detta leder till att mer kunskap om den äldre hästens hälsovård och näringsbehov krävs för att främja hästens välfärd. (Sveriges lantbruksuniversitet 2011)

Det är svårt att definiera när en häst räknas som äldre då det är flera faktorer som spelar in, hur gammal hästen är i jämförelse med andra individer av samma ursprung, antal år hästen levt och hur hästens användbarhet är i jämförelse med andra hästar. Dessa tre faktorer tas i åtanke när hästen bedöms som äldre. (Bertone 2006)

Frånvarande tandvård reducerar hästens förmåga att tugga- och smälta fodret tillräckligt. Detta leder till en större risk att salivproduktionen minskar som i sin tur leder till att muskelfunktionen i matstrupen blir försämrad. Till följd av detta kan den äldre hästen riskera näringsbrist eftersom hästen inte kan tillgodose sig fodret och detta kan resultera i viktminskning. (Ralston & Breuer 1996)

En studie utförd av Ireland et al. (2012) konstaterades 100 % av hästarna i undersökningen ha munrelaterade problem enligt veterinärens utlåtande medan endast 42 % av hästarna hade problem med munhälsan enligt ägarna. Bertone (2006) anser att tandproblem ökar i samband med att hästarna åldras. Tandproblematik gör det svårt för äldre hästen att tugga fodret, därför är det av stor vikt att hästens munhälsa regelbundet kontrolleras genom undersökning av munhåla och tandraspning. Risken för tandlossning i munhålan ökar när hästen åldras. Generellt behövs det mer kunskap hos ägare till äldre hästar för att främja hälsan av den äldre hästgenerationen (Ireland et al. 2012).

Problem

Risken finns att den äldre hästen inte får sitt näringsbehov tillgodosett. Kunskap gällande den äldre hästens hälsa och näringsbehov saknas hos många hästägare numera när hästpopulationen ökat och blir allt äldre.

Syfte

Det primära syftet är att få större kunskap om den äldre hästens näringsbehov, vad som kan orsaka brist på näringsämnen. Det sekundära syftet är att få mer kunskap om hur den äldre hästen ska utfodras och skötas för att främja en god hälsa.

Frågeställning

Vad kan orsaka brist på näringsämnen hos den äldre hästen?
Hur ska den äldre hästen utfodras och skötas för att ha en god hälsa?

LITTERATURSTUDIE

Vård och sjukdom hos den äldre hästen

Ireland et al. (2012) utförde en studie där syftet var att bedöma förebyggande hälso- och sjukvård hos ponnyer och hästar som var 30 år eller äldre. I studien jämfördes ägarens bedömning av sin häst, kopplat till hälsa och tandproblematik, med veterinärens utlåtande för att se om det överensstämde. Totalt skickades det ut 128 stycken enkäter till hästägare. Åttiosju hästar och enkäter användes i studien varav senare 69 hästar undersöktes av veterinär och dessa grundade undersökningen. Ägarna fick fylla i enkäten som innehöll frågor gällande hälsa, utfodringsrutiner, förebyggande hälsovård, livskvalitets och sjukdom. Mellan två veckor och åtta månader efter ifylld enkät utfördes en klinisk undersökning av hästens hälsa och allmäntillstånd. Resultaten visade att 23 % av ägarna bedömde sina hästar som underviktiga medan veterinärens utlåtande resulterade i att endast 16 % egentligen var underviktiga. Resultatet gällde även överviktiga hästar, det var fler överviktiga enligt veterinärutlåtandet än vad ägarna bedömde sina hästar. Sexton procent av hästarna bedömdes vara halta av sina ägare medan veterinärutlåtandet resulterade att hela 77 % hade hältor minst ett ben. Fyrtiotvå procent av hästarna bedömdes ha munrelaterade problem enligt ägarna medan veterinärutlåtandet visade att alla hästar hade munproblematik. De var generellt flera rutinmässiga förebyggande åtgärder gällande veterinärvård, exempelvis regelbunden

munhåleundersökning, som hade bortfallit och detta skapade en försämrad hälsa hos hästarna i studien.

Kolik och hälta vanliga problem

I en studie genomförd av Ireland et al. (2011) undersöktes de vanligaste dödsorsakerna på äldre hästar. Hästarna i studien var registrerade hos veterinärmedicinska metoder i områdena Nordvästra och Midlans av England och North Wales. Hästar var 15 år och äldre som användes i studien och metoden var enkätundersökning med frågor gällande utfodring, stallrutiner, förebyggande hälsovård, livskvalité och eventuell sjukdom. Hästägarna fyllde i en enkät där de fick svara på frekvensen av förebyggande hälsovårdsåtgärder och var skyldiga att rapportera tecken på sjukdom inom perioden om 12 månader. Inom de närmaste två månaderna erhöles en uppföljning via telefon om den insamlade data där ägarna kunde diskutera och framföra den insamlade data utifrån enkätfrågorna. Den första uppföljningen, efter utskickad enkät, utfördes fyra till åtta månader efter utskicket och därefter utfördes tvåuppföljningar fyra till sex månader efter. Vid dödsfall som skedde under studien rapporterade hästägarna den specifika dödsorsaken, med hjälp av veterinärrådgivning för en korrekt bedömning. Totalt samlades data om 118 dödsfall in i studien där en beräkning senare utfördes gällande dödsorsaker. Resultatet visade att 94 % av dödsfallen skedde genom avlivning medan de resterande sex procent självdog. Av de hästar som avlivades var dödsorsaken på grund av hälta och kolik vanligast förekommande. För att ägarna skulle vara säkra på den exakta dödsorsaken var veterinärrådgivning en viktig del i beslutsfattandet. Studiens resultat visade även att hästar som ansågs underviktiga löpte större risk för dödlighet än de som bedömdes vara i gott skick.

Makronäringsämnenas smältbarhet

Elzinga et al. (2014) undersökte om det fanns skillnader i makronäringsämnenas smältbarhet mellan yngre och äldre hästar. I studien använde de sig av 17 ston, åtta friska vuxna mellan åldrarna fem till tolv år och nio friska äldre hästar mellan 19-28 år. Under en femveckorsperiod, varav tre veckor utomhus där de fodrades i en foderhäck och de hölls i flockar om två till tre hästar. Därefter flyttades hästarna och tillbringade två veckor på box i uppvärmt stall. Stona gick på en av tre dieter och utfodrades individuellt. Diet 1 bestod av enbart hö, diet 2 bestod av hö tillsammans med ett socker- och stärkelserikt kraftfoder och diet 3 bestod av hö tillsammans med ett fett- och fiberrikt kraftfoder. Därefter togs urin och träckprov efter utfodring för att analysera näringsvärden och smältbarheten. På dag ett, dag 22 och dag 41 av perioden vägdes hästarna. Resultatet påvisades att medelkroppsvikten var lägre hos de yngre än de äldre hästarna. Studien konstaterade även att den totala smältförmågan hos makronäringsämnen mellan de yngre och de äldre hästarna inte hade någon signifikant skillnad.

Behov av protein och fosfor

I en studie av Ralston, Squires och Nockels (1989) utfördes en undersökning mellan sju äldre hästar, över 20 år och fem unga hästar, under tio år. De äldre hästarna var donerade till universitet där studien utfördes. Syftet med denna studie var att undersöka matsmältningen och upptag av näringsämnen hos äldre hästar. Hästarna utfodrades under två veckor med lucernpellets där mängden var två procent av kroppsvikten, två gånger dagligen. Hästarna stod i stall med halm i boxarna. Fem dagar innan insamlingen av träck tömdes boxarna på allt strömedel. Träck samlades in under fem dagar och boxarna sopades rena tre gånger om dagen under uppsamlingsperioden. Genom en ekvation beräknades hästarnas matsmältning.

Resultatet visade att de äldre hästarna hade sämre matsmältning av fosfor och protein än de yngre hästarna. Fosfor minskade hos den äldre hästen och kräver därför att de äldre hästarna fodras med ett högre intag av fosfor för att ha optimal hälsa. I studiens diskussionsdel jämfördes detta resultat med författarens tidigare opublicerade material, där konstaterades att äldre hästar behåller bättre hull och skick när de utfodras med ett fodermedel med 14-16 procent protein, det vill säga högre proteinvärde.

Blodvärden

En studie utfördes av Ralston & Breuer (1996) jämfördes två olika kraftfodermedel till äldre hästar, gällande hälsa, blodvärden och viktnedgång. I studien använde de sig av äldre hästar, över 20 år, från en pensionsanläggning. Totalt deltog 51 hästar i studien varav tre var ponnyer. Tjugoåtta av hästarna tilldelades ett pelleterat kraftfoder, med en proteinhalt på 14 % som var speciellt framtaget för äldre hästar, med bättre smältbarhet. De andra hästarna fick ett müslikraftfoder med lägre proteinhalt på cirka åtta procent. Detta kraftfoder var det som normalt användes på anläggningen. Hästarna vägdes, hullbedömdes och blodprovsvärden togs innan foderbytet skedde. I studien fick hästarna underhållsbehovet av foder efter kroppsvikten och hullbedömningsgraderingen som gjordes innan foderbytet skedde. Tre månader efter foderbytet skett mättes blodvärden, vikt och hullbedömning åter igen, på de hästar som fanns kvar vid livet. Resultatet visade att hästarna som ätit kraftfodret utformat för äldre hästar, höll bättre hull och hade en större viktökning på hästar som var magra vid påbörjade studier. Hästarna som åt detta fodermedel hade även under denna tidsperiod fått ett bättre blodvärde.

Fältstudie på ridskolor

Johansson & Wettberg (2011) utförde en fältstudie i ett examensarbete på svenska ridskolor. Syftet var att reda på eventuella skillnader i näringsintag mellan äldre och yngre ridskolehästar samt faktorer som kan påverka skillnader mellan åldersgrupperna. Under besöken dokumenterades hästarnas ålder, hullbedömning, foderstat, arbete, mankhöjd, arbetsintensitet och en grovfoderanalys av hästarnas nuvarande foder. Totalt medverkade 36 hästar och de äldre hästarna var över 20 år i studien. Hästarnas tandhälsa kontrollerades inte i studien, antogs vara tillräckligt god. Författarna besökte ridskolorna som var med i studien och därefter beräknades underhållsbehov, totalintag av foder och arbetstillägg. Resultatet visades att flera faktorer visar tecken på ett förändrat näringsbehov när hästen blir äldre. De äldre hästarna i studien fick mer tillskottsfoder än yngre hästar på ridskolan. De äldre hästarna hade en lägre kroppsvikt och lägre hullpoäng enligt hullbedömningsskalan.

DISKUSSION

Orsaker till näringsbrist

Ireland et al. (2012) visade genom deras studie där de bedömde aspekterna av förebyggande hälso- och sjukvård hos ponnyer och hästar som var 30 år eller äldre. Att en underrapportering av hälsoproblem och rutinmässiga förebyggande åtgärder inte hade skett vilket har bidragit till sämre hälsostatus hos den äldre hästen. Uteblivande rutinmässiga förebyggande åtgärder kanske gör att de äldre hästarna lider i onödan. Exempelvis kan utebliven tandvård göra att hästar lider med tandproblem, som tandfrakturer, vilket leder till en minskad smältbarhet av fodret och sämre aptit. Detta i sin tur kan leda till att de äldre hästarna inte tillgodoser sig fodrets näringsämnen och minskar i vikt. Eftersom underviktiga äldre hästar löper större risk att dö enligt Ireland et al. (2011) studie kan det vara av stor betydelse att se över munhälsan regelbundet innan tandproblem går för långt och i sin tur kan leda till undernärdhet. I studien

utförd av Ireland et al. (2012) hade det varit intressant att veta varför de rutinmässiga förebyggande åtgärderna inte utträttats, om det beror på okunskap eller någon annan faktor. Om rutinmässig tandvård utesluts kanske problem i munhålan inte upptäcks i tid vilket kan medföra att de äldre hästarna lider i tysthet och leder till en sämre hälsa.

Utfodring och skötsel för en god hälsa

Ralson & Breuer (1996) gjorde en studie om två olika fodermedel till äldre hästar, gällande hälsa, blodvärden och viktminskning. Studiens resultat var att de äldre hästarna mår bättre mer protein i foderstaten, får ett bättre blodvärde och hull.

Det hade varit spännande att se under en längre tidsperiod hur blodvärden förändrades. Hade även varit intressant om några yngre hästar kunde deltagit i denna studie, för att se hur deras blodvärden ändrades eller om de behöll samma blodvärde.

I Ireland et al. (2011) studie framkom det att kolik var en vanlig dödsorsak bland äldre hästar. En tanke kan vara att problematik i munhälsan kan leda till kolik. Kunde det ha gått att förebygga eller förkasta dödsfallen som var orsakade av kolik med hjälp av förebyggande hälso- och sjukvård, är en annan fundering. Hästar som ansågs underviktiga löpte större risk för dödlighet än de som bedömdes vara i gott skick. Det hade varit intressant för vidare studier bakomliggande orsak till hästarna som var underviktiga.

I Ireland et al. (2012) studie framkom det att ägarna till äldre hästarna i studien bedömde att sina hästar var ohalta eller hade en lägre frekvens av hälta än veterinärutlåtandet. Detta gör att hästarna lider i onödan och skapar en sämre hälsa. I denna studie resulterade det även att en stor del av hästarna avled av just hälta. Frågan väcks om det hade gått att förebygga och vad det berodde på.

I en studie av Ralston, Squires och Nockels (1989) upptäcktes att äldre hästar hade sämre matspjälkning av fosfor och protein än yngre hästar, vilket betyder att de behöver utfodras med mer protein och fosfor. Resultaten visade det sig att äldre hästar behåller bättre hull och bättre skick när de utfodras med ett fodermedel med ett högre proteinvärde.

I studien av Johansson & Wettberg (2011) visade resultatet att de äldre hästarna hade lägre kroppsvikt och hullpoäng, enligt hullbedömningsskalan. Detta styrker även de artiklarna som är med i min litteraturstudie att äldre har en lägre kroppsvikt.

Diskussion av metod

Ireland et al. (2011) och Ireland et al. (2012) använde sig båda av enkätundersökning i studierna. Fördelen med enkätundersökning är att denna metod kan innefatta många hästar på ett relativt enkelt sätt. I studien av Ireland et al (2012) skedde en klinisk undersökning av hästarna tillsammans med enkätundersökningen så att veterinären kunde bedöma hästarnas hälsostatus. Ireland et al. (2011) använde sig av enkätundersökning, telefonsamtal och rådgivning av veterinär. Eftersom det var upp till ägaren av hästarna att bedöma sin hästs hälsostatus så kan resultatet bli en aning missbedömt beroende på ägarnas erfarenhet och kunskap. Ägarna som medverkade i studien hade dock kontakt med veterinär för att på ett noggrant sätt få en specifik dödsorsak på hästarna vilket ökade pålitligheten av studiens resultat.

Johansson & Wettberg (2011) genomförde en fältstudie där de besökte hästarna och ridskolorna som medverkade i studien vilket var bra då de möjligtvis lade märke till

förhållanden som hade bortfallit vid exempelvis en enkätundersökning. Något som kan ifrågasättas var att de antog att alla hästarna i studien hade en god munhälsa vilket kan medföra ett missvisande resultat.

Elzinga et al. (2014) nämner i sin studie att enbart friska äldre hästar hade medverkat i undersökningen. Som begreppet frisk antas det att de äldre hästarna inte har problem med tandhälsan. Resultatet visade att den totala smältförmågan hos makronäringsämnen mellan de yngre och de äldre hästarna inte hade någon signifikant skillnad. Medan i Ralston & Breuer (1996) studie kunde ett tydligt samband mellan kraftfodret som innehöll en bättre smältbarhet och högre proteinhalt resultera i viktökning, bättre hull och blodvärde. För vidare studier hade det varit intressant att undersöka om det var smältbarheten eller den högre proteinhalten i kraftfodret som bidrog till detta eftersom resultaten visade olika.

Ralston, Squires och Nockels (1989) gjorde en studie där de undersökte äldre hästars upptag av näringsämnen och matsmältning. Studien innefattade endast tolv hästar totalt. Pålitligheten av studiens resultat hade varit mer trovärdigt om det var fler hästar i undersökningen, resultatet kanske till och med hade blivit annorlunda eller fått en annan frekvens. Denna studie är även relativt gammal men liknande resultat kunde ses i de andra studierna vilket gjorde denna studie trovärdig.

Slutsats

Litteraturstudiens slutsats är att äldre hästar mår bättre av och kräver ett högre näringsintag av protein. Många äldre hästar lider i onödan på grund av bristande kunskap hos ägare gällande den äldre hästens hälsovård och näringsbehov. Många äldre hästar får problematik i munhälsan och behöver regelbunden tandvård för att kunna tillgodose sig näringsämnen i fodret. Detta förebygger även mag- och tarmproblem som är en vanlig dödsorsak bland äldre hästar.

REFERENSER

Litteratur

Bertone, J. (2006). *Equine Geriatric Medicine and Surgery*. 1. Uppl. Missouri: W.B. Saunders Company

Elzinga, S., Nielsen, B.D., Schott, H.C., Rapson, J., Robison, C.I., McCutcheon, J., Harris, P.A. & Geor, R. (2014). Comparison of Nutrient Digestibility Between Adult and Aged Horses. *The veterinary journal*, vol. 34 (10), ss. 1164-1169.

Ireland, J.L., Clegg, P.D., McGowan, C.M., Platt, L. & Pinchbeck, G.L. (2011). Factors associated with mortality of geriatric horses in the United Kingdom. *Preventive Veterinary Medicine*, vol. 101 (3-4), ss. 204-218.

Ireland, J.L., McGowan, C.M., Clegg, P.D., Chandler, K.J. & Pinchbeck, G.L. (2012). A survey of health care and disease in geriatric horses aged 30 years or older. *The Veterinary Journal*, vol. 192 (1), ss. 57-64.

Johansson, I. & Wettberg, C. (2011). *Äldre hästars näringsbehov – en fältstudie av utfodring på ridskola*. Sveriges lantbruksuniversitet. Hippologenheten/Hippologprogrammet (Examensarbete 2011: 397)

Ralston, S.L., Squires, E.L. & Nockels, C.F. (1989). Digestion in the aged horse. *Equine veterinary science*, vol. 9 (4), ss. 203-205.

Ralston, S.L. & Breuer, L.H. (1996). Field evaluation of a feed formulated for geriatric horses. *Journal of equine veterinary science*, vol. 16 (8), ss. 334-338.

Internet

Sveriges lantbruksuniversitet. (2011). *Hästen – för arbete, sport och fritid*. [Broschyr]. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet. Tillgänglig:
<https://www.slu.se/contentassets/5af0d275e92c44c683721fe11a835027/hast-ramforskningsprogram.pdf> [2019-02-01]

Personliga meddelanden